İDİL

DENİM VE YARATICI DÖNÜŞÜM: ÇAĞDAŞ SANAT VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TASARIMDA DENİMİN ESTETİĞİ

Gürdal Bike SEVİNÇLİ
FB Dış Ticaret A.Ş. Tasarım Merkezi-İzmir, Türkiye, bike@fbtextile.com, ORCID: 0009-0001-1964-2025

Sevinçli, Gürdal Bike. "Denim ve Yaratıcı Dönüşüm: Çağdaş Sanat ve Sürdürülebilir Tasarımda Denimin Estetiği". idil, 117 (2025/2): s. 281-296. doi: 10.7816/idil-14-117-08

ÖZ

Denim kumaş, dayanıklılığı ve çok yönlü kullanımı sayesinde tekstil endüstrisinin en popüler malzemelerinden biri haline gelmiştir. Ancak, üretim süreçlerindeki yüksek su tüketimi ve kimyasal kullanımının çevresel etkileri, sürdürülebilir tasarım ve sanat uygulamalarında denim kumaşının yeniden değerlendirilmesine yönelik bir ihtiyaç doğurmuştur. Bu makale, denim kumaşını yaratıcı dönüşüm süreçleriyle yeniden ele alarak sürdürülebilir sanat ve tasarım bağlamındaki estetik ve çevresel katkılarını incelemektedir. Ian Berry ve Faustine Steinmetz gibi uluslararası sanatçılarla birlikte Türkiye'den Deniz Sağdıç ve Hande Bilvar gibi sanatçıların da denime yenilikçi ve sürdürülebilir bir bakış açısıyla yaklaşan eserleri ele alınmıştır. Çalışma, bu sanatçıların hem çevresel bilinci artıran hem de kültürel ve sanatsal değerler yaratan projelerine odaklanmıştır. Denim kumaşıyla yapılan yenilikçi çalışmalarla estetik ve toplumsal mesajların yanı sıra çevre bilinci yaratmadaki rolleri ve kültürel etkileri değerlendirilmiştir. Makalede, denim kumaşın sanatsal ve işlevsel boyutlarının yanı sıra estetik bir araç olarak yeniden kullanımına odaklanılmıştır. Sonuç olarak, denim kumaşın dönüştürülebilir bir malzeme olarak çağdaş sanat ve tasarımda sürdürülebilir bir gelecek yaratma potansiyeline sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmanın, sürdürülebilir tasarım ve sanat üzerine yapılan araştırmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denim, Sürdürülebilir Sanat, Tasarım, İndigo, Çağdaş Sanat

Makale Bilgisi:
Geliş: 2 Ocak 2025 *Düzeltme:20 Mart 2025* *Kabul: 24 Mart 2025*

© 2025 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Denim, popüler moda ve tekstil sanatlarında her dönem yeniden yorumlanarak çok yönlü bir malzeme olmuştur. 20. yüzyılın ortalarından itibaren denim, giyim dışında sanatsal bir materyal olarak kullanılmaya başlanmış ve farklı kavramsal uygulamalarda yer almıştır. Günümüzde, denim sadece bir giyim malzemesi olarak değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik, toplumsal eleştiriler ve sanatsal ifade aracı olarak da kullanılmaktadır. Son yıllarda, sanatçılar ve tasarımcılar, denim kumaşın malzeme olarak dönüştürülebilirliğini keşfetmiş ve bu yönüyle çağdaş sanatta önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır (Szmydke-Cacciapalle, 2018: 93). Günümüzde, sürdürülebilir moda bağlamında denim üretiminde geri dönüştürülmüş liflerin kullanımı, su tüketimini azaltan inovatif boyama teknikleri ve daha az kimyasal içeren üretim süreçleri yaygınlaşmaktadır (Szmydke-Cacciapalle, 2018: 87). Levi's, Stella McCartney ve Patagonia gibi büyük moda markaları, geri dönüştürülmüş denim koleksiyonları sunarak sürdürülebilir üretim uygulamalarını desteklemektedir (Ban, 2020: 54). Sanatta denim kullanımı, toplumsal mesajlar ileten, geri dönüşümü teşvik eden ve malzemenin estetik potansiyelini keşfeden eserlerle kendini göstermektedir. Ian Berry, Faustine Steinmetz, Jean Shin ve Choi Soo-Young gibi sanatçılar, denim kumaşı sanatsal pratiklerinde odak noktası olarak ele almışlardır. Denim, başlangıçta işçi sınıfı giyiminde dayanıklılığı nedeniyle tercih edilen bir malzeme olmasına karşın, zamanla farklı toplumsal tabakalarda farklı anlamlar kazanmıştır. 20. yüzyılın ortalarında gençlik alt kültürünün simgesi durumuna gelen denim, bireysel özgürlük ve direnişin sembolü olmuştur. Bu bağlamda, tekstil sanatında denim, sadece estetik bir malzeme değil, aynı zamanda toplumsal mesajlar ileten bir araç olarak da kullanılmaktadır.

Jean Shin'in "Alterations" adlı eserinde eski denim giysiler, geçmişin ve bireysel hikâyelerin birer temsili olarak ele alınmıştır. Shin, bu eserle tüketim kültürünü ve kolektif hafızayı sorgulamış, denim kumaşı toplumsal eleştirinin merkezine yerleştirmiştir.

Tekstil sanatında denim, hem geleneksel yöntemlerin hem de yenilikçi yaklaşımların buluştuğu bir malzeme olarak dikkat çeker. Denim kumaşın sanatsal kullanımına yönelik deneysel çalışmalarda, bu malzemenin sınırlarının zorlandığı ve farklı boyutlarda yeniden yorumlandığı görülmektedir (Bilvar, 2023: 110). Özellikle geri dönüştürülmüş denim, hem çevresel sürdürülebilirlik vurgusu hem de estetik değerleriyle sanatçıların ilgisini çekmiştir.

Bu makalede, bazı sanatçıların denimle olan yaratıcı ilişkisi incelenmekte ve denimin sürdürülebilir tasarım ile sanat arasındaki kurduğu köprü ele alınmaktadır. Özellikle geri dönüşüm, estetik yeniden değerlendirme ve tekstil malzemelerinin kavramsal sanatta kullanımı gibi konular derinlemesine ele alınacaktır.

Denim ve Sürdürülebilir Moda

Denim, sürdürülebilir moda bağlamında ele alındığında, hem olumlu hem de olumsuz yönlere sahiptir. Olumlu yönleri arasında geri dönüştürülebilir olması, dayanıklılığı ve uzun ömürlü kullanımı yer almaktadır. Ancak, geleneksel denim üretimi yüksek su ve kimyasal tüketimi gerektirdiğinden, sürdürülebilirlik açısından çeşitli zorluklar da barındırmaktadır (Rapoport, 2015: 78).

Son yıllarda birçok moda markası, sürdürülebilir denim üretimini teşvik etmek için ileri dönüşüm tekniklerine yönelmiştir. Örneğin, Levi's'in Water<Less® teknolojisi, denim üretiminde su kullanımını %96'ya kadar azaltabilmektedir (Paul, 2015: 118). Benzer şekilde, Patagonia'nın Denim Supply Chain Transparency programı, organik pamuk kullanımı ve düşük kimyasal içerikli boyama yöntemleri ile denim üretiminin çevresel etkilerini en aza indirmeyi hedeflemektedir (Ban, 2020: 62). Bu tür sürdürülebilir üretim yöntemleri, denim kumaşın uzun vadede moda ve tekstil endüstrisindeki çevresel etkisini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır (Szmydke-Cacciapalle, 2018: 98).

Denim'in Sanatsal ve Tarihsel Kökenleri

Denim kumaşın kökenleri 19. yüzyılda dayanıklılığı ve işlevselliği ile işçi giyiminde popüler duruma gelmiştir. Levi Strauss ve Jacob Davis tarafından tasarlanan denim giysiler, öncelikle madenciler ve işçiler için tasarlanmıştır. Ancak zamanla bu malzeme, sanatçılar ve tasarımcılar tarafından yeniden yorumlanarak estetik bir ifade aracına dönüşmüştür. Denim, 1960'lardan itibaren gençlik kültürü ve protesto hareketleriyle sembolik bir anlam kazanmış; bu dönemde, sanatçılar bu materyalin sosyo-politik anlamlarını kavramsal projelerine dâhil etmeye başlamıştır (Paul, 2015: 199).

Denim kumaş, dayanıklılığı ve çok yönlü yapısıyla tarih boyunca tekstil sanatlarında ve gündelik yaşamda önemli bir yer edinmiştir. Sanatsal bir malzeme olarak denim, endüstriyel üretimin simgesi olmasının ötesinde, sürdürülebilirlik, kimlik ve toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanılmıştır. Bu yazı, denim kumaşın tekstil sanatındaki uygulamalarını ve sosyo-kültürel bağlamını akademik kaynaklara dayalı olarak incelemektedir.

Sanatçılar ve Denimin Yeniden Yorumu

Denim kumaşın sanat malzemesi olarak kullanılmasının, hem estetik hem de kavramsal açıdan diğer malzemelerden farklı bir bağlama sahip olduğu açıktır. Bu bağlam, Hande Bilvar'ın şu tespitiyle güçlenmektedir:

> *"Sanatçılar tarafından anlamsal ve biçimsel bir öge bağlamında kullanılan denim, malzeme olarak diğer sanat araçlarından farklı bir özellikte ortaya çıktığı görülmüştür. Bu açıdan sanata bakıldığında, sanat da toplumdan beslenmektedir; coğrafik, sosyolojik, ekonomik koşullar ve cinsiyet, yaş gibi farkları gözetmeksizin herkese hitap etme kaygısı vardır. Sanat evrenseldir ve toplumla birlikte var olmaktadır. Bu bağlamda denim kumaşın dünyanın farklı kıtalarındaki sanatçılar tarafından sanat malzemesi olarak kullanımı tesadüf değildir" (Bilvar, 2023: 110).*

Bilvar'ın bu yorumu, denim kumaşın sanatçılar tarafından evrensel dil konumuna gelişini açıklamaktadır. Ian Berry'nin eserlerinden Choi Soo Young'ın tasarımlarına kadar uzanan geniş yelpazede, denim, yalnızca bir malzeme değil, aynı zamanda toplumun sosyo-kültürel dinamiklerini yansıtan bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Berry'nin "Secret Garden" adlı çalışmasında denim, hem doğanın hem de endüstriyel dünyanın bir temsili olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde, Jean Shin'in "Alterations" adlı yerleştirmesi, denim giysiler aracılığıyla bireylerin geçmiş hikâyelerini ve toplumun kolektif hafızasını yeniden ele almaktadır. Bu malzemenin işçi sınıfı geçmişinden popüler kültüre evrilerek sanat malzemesi durumuna gelmesi, sanatın ve toplumun sürekli dönüşüm içinde olduğunu göstermektedir. Denim, bu dönüşümün sembolü iken aynı zamanda bir parçası olarak sanatın evrenselliğini ve toplumsallığını vurgulamaktadır.

Denim, tekstil sanatlarında ve modada, yaratıcılıkla birlikte sürdürülebilirliğin de sembolü durumuna gelmiştir. Ian Berry'den Deniz Sağdıç'a kadar uzanan bu sanatçılar, denim kumaşı sadece bir malzeme değil, aynı zamanda bir kavram olarak yeniden yorumlamışlardır. Bu çalışmalar, tekstil malzemelerinin sanatsal dönüşümünde yeni ufuklar açmaktadır. Denim'in sanattaki rolü, sadece estetik bir çağrıdan öte, toplumsal ve kültürel dönüşümlere katkı sağlamaktadır. Sanatçılar, bu malzemenin estetik ve kavramsal potansiyelini kullanarak sürdürülebilirlik, toplumsal eleştiri ve bireysel kimlik temalarını işlemekteler.

Ian Berry

Ian Berry, denim'i hiperrealist manzara ve portrelerde kullanan bir sanatçı olarak tanınmaktadır. Eski denim pantolonları keserek ve tonlarını ayırıp katmanları bir araya getirerek çarpıcı eserler yaratmaktadır.



Görsel 1. *Berry, I.,* Çalışması ile birlikte kendi fotoğrafı. URL 1

"Secret Garden" ve "My Beautiful Laundrette" gibi eserleri, denim'in sanatsal bir malzeme olarak sınırsız potansiyelini gözler önüne sermektedir. Berry'nin eserleri, hem dokusal derinlik hem de kavramsal anlam üzerine inşa edilmiştir (Berry, 2017: URL 2 https://www.textileartist.org/ian-berry-conception-creation/). "Secret Garden," Ian Berry'nin denim kumaşla oluşturduğu üç boyutlu bir bahçe enstalasyonu olmaktadır. Sanatçı, doğanın karmaşıklığını ve estetik çekiciliğini denim gibi endüstriyel ve gündelik bir malzeme aracılığıyla yeniden yaratmaktadır. Eser, izleyiciye "bahçenin" hem somut hem de metaforik anlamlarını keşfetme fırsatı sunmaktadır. Bu enstalasyon, denim kumaş kullanılarak çiçek ve bitki temalarının gerçekçi bir kompozisyonunu sunmaktadır. Tonların uyumlu düzeni, malzemenin katmanları ile derinlik hissi yaratarak denim kumaşın sanatsal potansiyelini sergilemekte ve izleyiciye güçlü bir estetik deneyim sunmaktadır.



Görsel 2. Berry, I. 2017*, "Secret Garden"* Eseri farklı açıdan görünümler, enstelasyon, 3m. x 12m. URL 2

Ian Berry'nin "Secret Garden" adlı eseri, denim kumaşın yalnızca sanatsal bir malzeme olarak değil, aynı zamanda kültürel bir bağlayıcı olarak gördüğü işlevi etkileyici bir şekilde ortaya koymaktadır. Sanatçı, bu enstalasyonda, 112 yıllık üretim geçmişine sahip Cone Mills'den temin edilen son denim kumaşları kullanmıştır. İlk olarak New York Çocuk Sanatları Müzesi'nde sergilenen eser, daha sonra dünya çapındaki müze ve mağazalarda yoğun ilgi görmüştür (Humbach, 2019: 24). Humbach'a göre Berry, bu eseriyle çocukların hayal gücünü canlandırmayı ve yaratıcılığı teşvik etmeyi hedeflemiştir. Ayrıca, denim kumaşın kültürler, diller ve coğrafyalar arasında bir köprü kurma kapasitesine dikkat çekmiştir. Berry, denim kumaşın tanıdıklık hissi yaratma özelliğiyle izleyicilere sanat galerisi ortamında rahat bir deneyim sunduğunu belirtmektedir (Humbach, 2019: 25). Çağdaş yaşamı temsil eden bu çalışma, tekstil sanatında estetik ve toplumsal farkındalığı bir araya getiren önemli bir örnektir. Eser, denim kumaşı bir sanat aracı olarak yeniden yorumlamakta ve doğa ile endüstri arasındaki karşıtlıkları dengeleyen bir platform sunmaktadır. Berry'nin denimle gerçekleştirdiği bu yaratıcı dönüşüm, çağdaş sanatın malzeme odaklı dönüşümüne güçlü bir katkı sağlamakta ve sürdürülebilirlik temasıyla dikkat çekmektedir.

"My Beautiful Laundrette", denim kumaşın sanatsal bir ifade aracı olarak kullanımını etkileyici bir şekilde ortayankoyan Ian Berry'nin bir diğer eseridir. Bu enstalasyon, bir çamaşırhaneyi gerçek boyutlarında

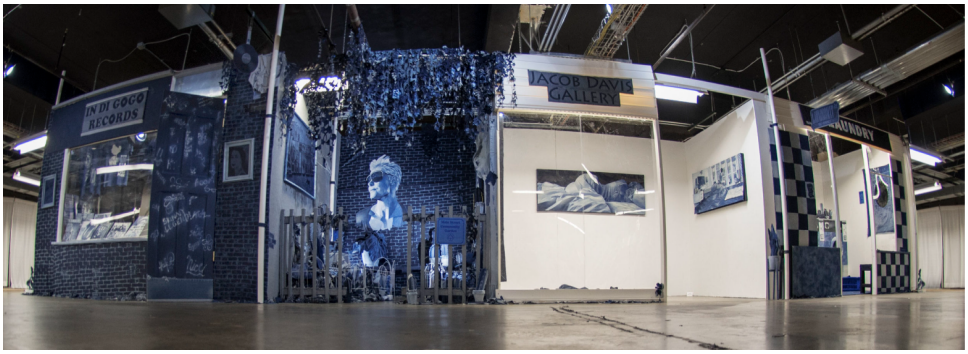
yeniden inşa ederek, gündelik bir mekânı sanatsal bir tuvale dönüştürmektedir. Eser, ismini 1985 yapımı Stephen Frears'ın aynı adlı filminden almakta olup, filmde işlenen sınıf ve kültürel kimlik çatışmalarını denim kumaşın farklı formlarında metaforik olarak yansıtmaktadır.



Görsel 3. Berry, I., 2017, My Beautiful Laundrette, adlı eserinden kesitler, New York. URL 4

Berry, bu çalışmasında eski denim pantolonlar, ceketler ve çeşitli kot parçalarını renk tonlarına göre ayırıp katmanlayarak detaylı ve dokusal bir yapı oluşturmuştur. Çamaşır makineleri, deterjan kutuları ve borular gibi her bir detay, denim kumaşın farklı tonları kullanılarak dikkatle işlenmiştir. Bu detaylı kompozisyon, izleyiciye hem nostaljik hem de çağdaş bir deneyim sunmakta ve denim kumaşın estetik potansiyelini sergilemektedir.

Humbach'a göre, bu eser, toplumun ortak hafızasında yer alan çamaşırhanelerin sosyal etkileşim mekânları olarak önemini vurgulamakta ve modern yaşamın bireyselleşme eğilimine eleştirel bir bakış sunmaktadır (Humbach, 2019: 24). "My Beautiful Laundrette", yalnızca teknik açıdan bir başarı değil, aynı zamanda güçlü bir kavramsal mesaj taşıyan bir çalışma olarak değerlendirilmektedir. Berry'nin bu eseri, çağdaş sanat ve malzeme kullanımında yeni ufuklar açmakta ve izleyiciyi tüketim alışkanlıkları ve malzeme algıları üzerine düşünmeye teşvik etmektedir.



Görsel 3. Berry, I. 2017, *enstelasyonlarından görüntü,* New York. URL 3

Faustine Steinmetz,

Steinmetz'in sanat anlayışı, modayı hızlı tüketilen bir meta olarak görmek yerine, her bir tasarımı zanaatkârlık ve yaratıcılıkla şekillendirilmiş bir sanat eseri olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşımıyla moda endüstrisinde sürdürülebilirlik ve etik üretime dikkat çekmekte ve denim kumaşını sanatsal bir ifade aracı olarak kullanmaktadır. Sanatçı, geleneksel ve modern teknikleri birleştirerek özgün tasarımlar sunmaktadır. Steinmetz'in tasarımları, günlük giyim unsurlarını sanatsal objelere dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Dazed Digital'daki bir röportajında, denim kumaşın; cinsiyet, yaş ve köken farklılıklarını aşan evrensel bir malzeme olduğunu vurgulamakta ve bu malzemenin zamansız ve sınırsız doğasından ilham aldığını ifade etmektedir.

Steinmetz, denim kumaşını geleneksel tekniklerle yeniden yorumlamakta, el dokuması ve büzme gibi yöntemler kullanarak çağdaş ve benzersiz giysi tasarımları ortaya koymaktadır. Çalışmaları, sürdürülebilir moda hareketinin bir parçası olarak denim kumaşını yeniden düşünmeyi teşvik etmektedir. Sanatçı, yenilikçi yaklaşımıyla modanın sınırlarını zorlamakta ve sanatı toplumsal farkındalık yaratma aracı olarak kullanmaktadır.



Görsel 4. Steinmetz F., 2015, *El Dokuması Denim Kreasyonu, Lookbook SS15 & AW15 Koleksiyonu, Londra.* URL 4

Faustine Steinmetz, denim kumaşını sanatsal bir ifade aracı olarak yeniden tanımlayan yenilikçi bir tasarımcıdır. Steinmetz, el işçiliğine verdiği önem ve sürdürülebilirlik yaklaşımıyla, seri üretimin hâkim olduğu moda endüstrisine alternatif bir perspektif sunmaktadır. Show Studio'daki "Sculpting Denim" projesinde, tasarım sürecini canlı olarak sergileyerek, denim kumaşını elle dokuma ve şekillendirme tekniklerini ve bu süreçte geleneksel teknikleri modern yorumlarla nasıl harmanladığını göstermiştir (Cacciapalle, 2018: 150).



Görsel 5. *Sculpting Denim - El Dokuması Denim Kreasyonu,* URL 5

Faustine Steinmetz, Diesel'in Denim Lab projesi kapsamında, denim kumaşını sürrealist bir yaklaşımla yeniden yorumlayarak özel bir kapsül koleksiyon oluşturmuştur. Bu iş birliği, Diesel'in sanat direktörü Nicola Formichetti'nin genç ve yenilikçi tasarımcıları destekleme vizyonunun bir parçası olarak gerçekleştirilmiştir (Ban, 2020: 27).



Diesel Denim Lab x Faustine Steinmetz — Kapsül Koleksiyonu. URL 6

Koleksiyon, devoré tekniği kullanılarak oluşturulan şeffaf ve opak dokuların birleşimiyle dikkat çekmektedir. Bu teknik, kumaşın belirli bölgelerinin inceltilerek neredeyse transparan hale getirilmesiyle, parçaların sanki silgiyle rastgele silinmiş gibi görünmesini sağlamaktadır (URL 7). Steinmetz'in el işçiliği ve sürdürülebilir tasarım anlayışı, bu koleksiyonda da ön plana çıkmaktadır. Her bir parça, denim kumaşının sınırlarını zorlayarak, hem estetik hem de teknik açıdan yenilikçi bir yaklaşım sergilemektedir (URL 8).

Sonuç olarak, bu kapsül koleksiyon, denim kumaşının geleneksel kullanımının ötesine geçerek, moda ve sanat arasındaki sınırları bulanıklaştıran bir çalışma olarak değerlendirilmektedir. Steinmetz'in Diesel ile gerçekleştirdiği bu iş birliği, denim tasarımında yeni ufuklar açmakta ve sürdürülebilir moda hareketine katkı sağlamaktadır (URL 9).

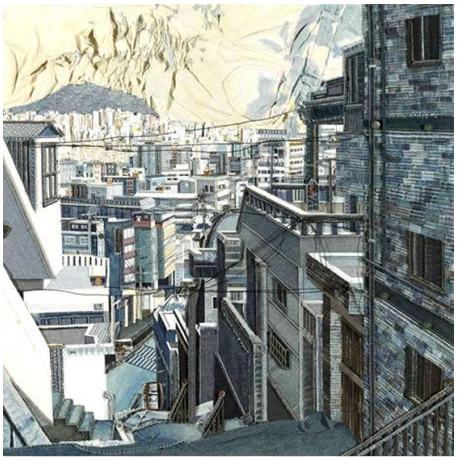
Choi Soo Young

Choi Soo-Young, 1980 yılında Güney Kore'nin Busan şehrinde doğmuş çağdaş bir sanatçıdır. Dong Eui Üniversitesi'nde sanat eğitimi almıştır. Sanatçı, özellikle atılmış denim kumaşları ve akrilik boyayı kullanarak oluşturduğu kentsel peyzaj kompozisyonlarıyla tanınmaktadır. Eski kot pantolonların düğmeleri, dikişleri, cepleri ve kemer köprüleri gibi detayları kullanarak sokaklar, pencereler ve binalar gibi şehir manzaralarının belirli detaylarını oluşturur. Sanatçının eserleri, uzaktan bakıldığında detaylı şehir manzaraları gibi görünse de, yakından incelendiğinde denim kumaşların karmaşık kullanımı ve dikkatli renk seçimleriyle oluşturulmuş kompozisyonlar olduğu anlaşılır. Choi Soo-Young'un çalışmaları, geleneksel resim tekniklerinden ayrılarak, tekstil malzemelerinin sanatsal ifade aracı olarak kullanımına dair önemli bir örnek teşkil etmektedir. Sanatçının, "A Sightseeing City Houses" adlı çalışması atık denim parçalarının en iyi görülebildiği örneklerinden biridir.



Görsel 6. Soo Young, C., 2010, *a Sightseeing City*, 2010. URL 10

Sanatçı, özellikle atılmış denim kumaşları ve akrilik boyayı kullanarak oluşturduğu kentsel peyzaj kompozisyonlarıyla tanınmaktadır. Eski kot pantolonların düğmeleri, dikişleri, cepleri ve kemer köprüleri gibi detayları kullanarak sokaklar, pencereler ve binalar gibi şehir manzaralarının belirli detaylarını oluşturmaktadır.



Görsel 7. Soo Young, C., 2012, *"Crossing"*, tuval üzeri denim, 91x91 cm. URL 11

Sanat kariyerinde, şehir yaşamını dokusal ve detaylı eserleriyle derinlemesine keşfetmesiyle dikkat çeker. Özellikle, sararmış denim etiketlerini, çamaşır suyu lekelerini ve cep astarlarını ustalıkla kullanarak telefon direkleri, gökyüzü ve otoyol ayakları gibi unsurları tasvir etmektedir. Bu yenilikçi yaklaşımı, sıradan konulara dinamik bir boyut kazandırmaktadır.



Görsel 8. Soo Young, C., 2011, "*Walking Through the Brick Houses"*, tuval üzeri denim, 96.5x96.5 cm, 2011. URL 12

Choi'nin çalışmaları, Art Miami Basel ve Art Chicago gibi uluslararası düzeyde saygı gören sanat fuarlarında sergilenmiş ve büyük ilgi görmüştür. Sanatçı, atılmış denim kumaşları ve onların dokusunu kullanarak modern şehir peyzajlarının görsel ve kavramsal bir yorumunu sunarak sürdürülebilir sanata vurgu yapmaktadır.

Jean Shin

Jean Shin, çağdaş sanatın toplumsal bağlamını ele alarak, geri dönüştürülmüş malzemeleri büyük ölçekli yerleştirme ve heykelsi kompozisyonlarda kullanmaktadır. Sanatçının çalışmaları, bireysel ve kolektif hafızayı sorgularken, tüketim, atık ve geri dönüşüm gibi çevresel konulara dikkat çekmektedir. Shin, eski denim giysileri sıklıkla kullanarak toplumsal mesajlarını iletmekte ve bu malzemeyi hem hikâye anlatıcısı hem de çevresel farkındalık aracı olarak değerlendirmektedir.

Denim kumaş, Shin'in eserlerinde bireylerin giysileriyle kurdukları bağların toplumsal bir hafızaya dönüşümünü araştırmak için kullanılmaktadır. Eski denim parçalarını kesip biçerek heykelsi formlar ve büyük ölçekli enstalasyonlar yaratan sanatçı, kumaşın dokusal ve tarihsel özelliklerini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle dayanıklılığı ve kişisel tarihleri yansıtan yapısıyla denim, Shin'in eserlerinde kavramsal bir değer kazanmaktadır.

Shin'in **"Alterations"** (1999) adlı eseri, eski kot paçalarından oluşturulmuş büyük ölçekli silindirik formlardan meydana gelmektedir. Balmumuyla sertleştirilmiş her bir paça, bedeni temsilen farklı yüksekliklerde sergilenerek, moda endüstrisinin bireyler üzerindeki standartlaştırıcı etkisine eleştirel bir bakış sunmaktadır. Eser, aynı zamanda, özellikle Asyalı göçmen işçilerin çalıştığı konfeksiyon sektörü gibi alanlarda emeğin görünmezliğine dikkat çekmektedir. Bu çalışma, tüketim toplumunun hızlı moda alışkanlıklarını sorgulamakta ve geri dönüşümün önemini vurgulamaktadır. Her bir denim parçasının dokusu, önceki kullanımlarını yansıtarak, bireysel hikâyelerin kolektif bir anlatıya nasıl dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Shin'in bu enstalasyonu, moda, tüketim ve bireysel hafıza gibi temaları güçlü bir sanatsal anlatımla birleştirerek çağdaş sanatın toplumsal eleştiri gücünü yansıtmaktadır (Görsel 10).



Görsel 9. Jean Shin, J., 1999, *Alterations,* Denim paçaları ve balmumu, Rose Sanat Müzesi Gezici Koleksiyonundan, MOMA, New York. URL 13

Shin'in "Projects 81" başlıklı enstalasyonu, gündelik yaşamın sıradan nesnelerinin sanatsal ifadelere dönüştürülmesi konusunda sanatçının yenilikçi yaklaşımını sergilemektedir. Shin, eski giysiler, kırık şemsiyeler, yıpranmış ayakkabılar ve modası geçmiş gözlükler gibi atılmış eşyaları toplayarak, bu nesneleri sökme, yeniden yapılandırma ve dönüştürme süreçleriyle yeniden yorumlamaktadır. Bu süreç, malzemelerin insan bedeniyle olan ilişkisini ve geçmiş deneyimlerin izlerini yansıtmaktadır.

Görsel 11'deki enstalasyon, MoMA QNS'nin galerilerine giden geçitte yer almakta ve müze personelinden toplanan iş giysileri kullanılarak oluşturulmuştur. Shin, bu giysileri önce dikiş yerlerinden keserek parçalamış, ardından bu parçaları düzleştirip geçidin duvarlarına duvar kâğıdı gibi uygulamıştır. Çalışmanın renkli ve dokulu duvar kompozisyonuna karşılık, giysilerden çıkarılan dikişler tavandan sarkıtılarak izleyicilerle mekân arasında fiziksel bir bağ kurulması sağlanmıştır. Shin, bu eseriyle eski formlara yeni bir yaşam kazandırırken, müzenin geçici mekânıyla uyum içinde çalışarak ziyaretçilere sanatı deneyimleme biçimleri üzerine yeni bir perspektif sunmaktadır.



Görsel 10. Shin, J., 2004, *Projects81 / Fabrics,* Modern Sanat Müzesi, New York. URL 14

Sanatçının denim kumaşla ilgili çalışmaları da benzer bir yaklaşımı benimsemekte ve denimin tarihsel, kültürel ve çevresel bağlamlarını sanatsal bir metafor olarak öne çıkarmaktadır. Shin, doğal indigo boyasının günümüz denim kumaşlarının üretiminde kullanılan sentetik versiyonuyla ilişkisini sorgulayarak, bu bağlamda tarihsel ve çevresel bir eleştiri sunmaktadır. Görsel 12'de görülen, "Tree Branches" adlı eseri, geri dönüştürülmüş denim kumaşla sarılmış dallardan oluşmakta ve toplumun farklı kesimlerini temsil eden bir metafor olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, New York Halk Kütüphanesi'nin 60 şubesine ithafen hazırlanmış ve topluluk hikâyelerinin görselleştirilmesine odaklanmıştır. Doğal kaynaklarla endüstriyel üretim arasındaki gerilimi yansıtan eser, denim kumaşın küresel üretim ve tüketim döngüsündeki rolüne dikkat çekmektedir. Denimle sarılmış dallar, yeniden doğuşu ve dönüşümü sembolize ederek, tüketim alışkanlıklarının eleştirisini sunmaktadır. Ayrıca, eser, toplumsal bağların gücünü ve kolektif hafızanın önemini görselleştiren bir anlatı sunmaktadır.



Görsel 11. Shin, J., 2023, Tree Branches / Denim kumaş, Brooklyn Halk Kütüphanesi. URL 15

Denim kumaş, Shin'in eserlerinde yalnızca bir moda ürünü değil, tarih, kültür ve çevresel bilinç bağlamında güçlü bir anlatım aracı olarak yer almaktadır. Sanatçı, doğal ve yapay malzemeler arasındaki geçişkenliği kullanarak, sanatı toplumsal ve çevresel farkındalık yaratmak için bir platforma dönüştürmektedir. Shin'in bu yaklaşımı, çağdaş sanatın eleştirel gücünü ve malzeme odaklı dönüşüm potansiyelini etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır. Böylelikle eser, hem estetik hem de kavramsal açıdan derinlikli bir çağdaş sanat örneği olarak değerlendirilmektedir.

Deniz Sağdıç

Deniz Sağdıç'ın denim kumaşı sanatta kullanma anlayışı, ileri dönüşüm yöntemleriyle sürdürülebilir bir yaklaşımı yansıtmakta ve bu bağlamda çarpıcı eserler ortaya koymaktadır. Sanatçı, denim kumaşın tekstil atıkları arasında önemli bir yer tutması ve üretim sürecinde çevreye verdiği zararlar nedeniyle, bu malzemeyi sanatsal bir ifade aracı olarak yeniden değerlendirmektedir. Sağdıç'ın portre çalışmalarında kullanılan denim kumaş parçaları, renk, doku ve tonların harmanlanması ile estetik ve kavramsal bir derinlik kazanmaktadır. (Bilvar, 2021: 167).



Görsel 12. Deniz Sağdıç, Sanatçının atölyesinde çalışırken fotoğrafı, İstanbul. URL 16

"Ready-ReMade" ve diğer projeleri, atık denim kumaşların bir araya getirilerek insan portrelerini temsil eden detaylı kompozisyonlar oluşturmasına odaklanmaktadır. Bu eserlerde kullanılan her bir denim parçası, geçmişteki kullanımlarının izlerini taşıyarak bir hikâye anlatmaktadır (Enes ve Binboğa, 2021: 891). Sağdıç, bu eserlerinde ileri dönüşüm yaklaşımıyla hızlı moda endüstrisinin tüketim ve atık üretimi gibi olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir.



Görsel 13. Sağdıç, D., 2020, "Sarmal" Ready ReMade projesinden, Denim parçaları, 140 cm. URL 17

Sanatçının bu çalışmaları, yalnızca teknik ustalıkla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda çevre bilinci ve sürdürülebilirlik temalarını vurgulayan bir mesaj taşımaktadır. Sağdıç, eserlerinde denim kumaşın tarihsel ve kültürel bağlamlarını göz önünde bulundurarak, bu malzemenin modanın ötesinde evrensel bir anlatım aracı olduğunu kanıtlamaktadır (Bilvar, 2023: 167).



Görsel 14. Sağdıç, D., 2020, Redy ReMade Serisinden, Tuval üzerine denim parçaları ve akrilik, 140x120 cm. URL 18

Sonuç olarak, Deniz Sağdıç'ın denim ile gerçekleştirdiği sanatsal çalışmalar, hem estetik hem de toplumsal bir farkındalık yaratma amacı taşıyan önemli örnekler olarak değerlendirilmektedir. Sanatçı, geri dönüşüm temasıyla geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurarken, denim kumaşın yaratıcı potansiyelini başarılı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Hande Bilvar

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden mezun olan Hande Bilvar, Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Sanat anlayışında sürdürülebilirlik ve ileri dönüşüm kavramlarına büyük önem veren Bilvar, özellikle denim kumaşını sanatsal çalışmalarında kullanmaktadır. Özel sektördeki deneyimleri sırasında denim kumaş ile tanışmış ve bu malzemeyle bağını akademik kariyerinde de sürdürmektedir.



Görsel 15. Bilvar, H., 2022, Sanatçının atölyesinde çalışma sırasında fotoğrafı, Adana. URL 19

Bilvar, çevresinden topladığı eski ve kullanılmayan denim pantolonları bir araya getirerek, sanat eserlerine dönüştürmektedir. Bu yaklaşımıyla, atık materyalleri yeniden değerlendirerek çevreye duyarlılığını eserlerine yansıtmaktadır. "Başka Biçim" adlı kişisel sergisinde, denim pantolonları farklı tekniklerle işleyerek çeşitli sanat nesneleri oluşturmuştur. Bu sergi, sürdürülebilir sanat temsil etmektedir. Bilvar, denim kumaşının tarihçesini ve kimyasal yapısını derinlemesine inceleyerek, bu malzemenin sanatsal potansiyelini araştırmaktadır.



Görsel 16. Bilvar, H., 2022, *Büyük Patlama*, Denim, Bağlama Batik,150 x 110 x 13cm, "Başka Biçim" Sergi Kataloğu

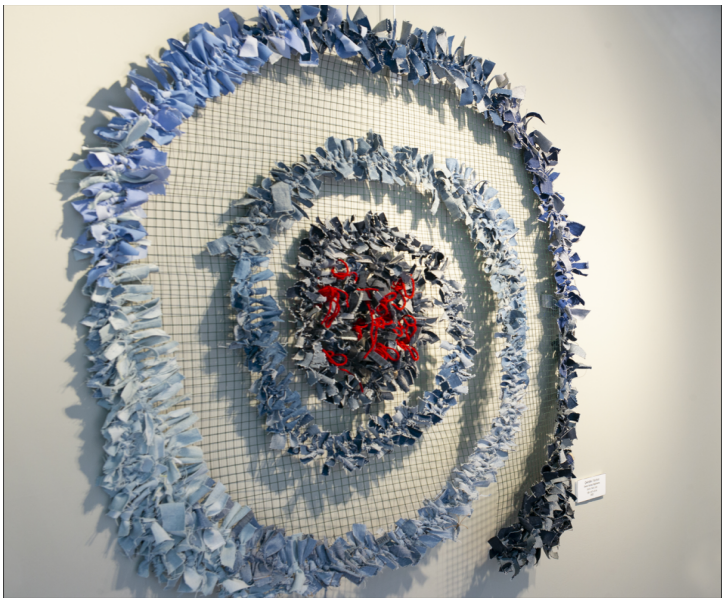
Eserlerinde kullandığı her bir denim parçasının yaşanmışlık taşımakta ve bu duyguları sanatına yansıtmaktadır. Bilvar, geleneksel biçimlendirme teknikleri kullanarak denim kumaş üzerinde deneysel tasarımlar geliştirmektedir.

Kesme, yapıştırma, büzme, delme, bağlama ve ağartma gibi yöntemlerle malzemeyi farklı formlarda sunmaktadır. Bu çalışmalar, denim kumaşının sadece bir giyim malzemesi olmanın ötesinde, sanatsal bir ifade aracı olarak kullanılabileceğini Bilvar'ın eserleri, izleyicilerden olumlu tepkiler almakta ve sürdürülebilir sanat anlayışına katkı sağlamaktadır. Denim kumaşla çalışmanın kreatif yönünü beslediğini belirten Bilvar, bu malzemenin sunduğu olanakların tasarımlarına ilham verdiğini ifade etmektedir. Ayrıca, denim kumaşın modanın ötesinde sanatsal bir materyal olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bilvar'ın çalışmaları, tekstil sanatları ve sürdürülebilir tasarım alanında önemli bir yer tutmaktadır. Denim kumaşın sanatsal dönüşümünde yeni ufuklar açan Bilvar, bu alanda akademik ve sanatsal çalışmalarını sürdürmektedir.



Görsel 17. Bilvar, H., 2020, *Soğuma,* Denim pantolon, Aplike Nakış ve Yorgan Tekniği 5 x 103x13cm, "Başka Biçim" Sergi Kataloğu

Bilvar'ın denim kumaşla gerçekleştirdiği sanatsal çalışmalar, hem estetik değerleri hem de çevreye duyarlılığıyla öne çıkmaktadır. Bu eserler, tekstil atıklarının sanatsal bir bakış açısıyla yeni bir yaşam bulacağını göstermektedir. Bilvar, denim kumaşın sunduğu farklı ton ve dokuları kullanarak, özgün ve yaratıcı tasarımlar ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, modanın sürdürülebilirlik eksenindeki evrimine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bilvar'ın sanatsal yaklaşımı, denim kumaşın tarihsel ve kültürel bağlamlarını da içermekte ve böylece eserlerine derinlik katmaktadır.



Görsel 18. Bilvar, H., 2020, *Çekirdek*, Denim Kumaş, Düğümleme,100 x 107 x 6cm, "Başka Biçim" Sergi Kataloğu

Sonuç

Denim kumaş, tarihsel kökenlerinden çağdaş sanat ve sürdürülebilir tasarım uygulamalarına kadar dikkate değer bir dönüşüm yaşamıştır. Başlangıçta dayanıklılığı ve işlevselliğiyle işçi sınıfının temel ihtiyaçlarını karşılayan bir malzeme olan denim, zamanla sosyal, kültürel ve estetik bağlamlarda anlam kazanan çok yönlü bir araç haline gelmiştir. Günümüzde, bu malzeme yalnızca giyim sektörünün bir parçası olmaktan çıkarak "denim art" adı verilen bir sanat dalının temelini oluşturmuştur. Denim art, denim kumaşın sanatsal bir ifade aracı olarak kullanıldığı bir alanı temsil eder ve malzemenin estetik ve kavramsal potansiyelini yaratıcı yollarla ortaya koyar.

Uluslararası sanatçılar arasında Ian Berry, Faustine Steinmetz ve Jean Shin gibi isimler, denim art'ın gelişiminde öncü rol oynamıştır. Berry, "Secret Garden" ve "My Beautiful Laundrette" gibi eserlerinde, denim ile hiperrealist manzaralar yaratarak bu malzemenin sanatsal sınırlarını genişletmiştir. Shin, eski denim parçalarını kullanarak büyük ölçekli yerleştirmeler yaparken, tüketim kültürüne eleştirel bir bakış sunmuş ve kolektif hafızayı irdelemiştir. Faustine Steinmetz ise, denim kumaşı zanaatkârlıkla yeniden yorumlayarak modayı bir sanat formuna dönüştürmüştür.

Türkiye'de ise Deniz Sağdıç ve Hande Bilvar gibi sanatçılar, denim art'ın yerel bağlamda şekillenmesine dair önemli örnekler sunmaktadır. Sağdıç, denim kumaşı ileri dönüşüm teknikleriyle estetik portreler ve sanatsal kompozisyonlara dönüştürmüş, bu çalışmalarında çevre bilinci ve toplumsal farkındalık temalarını işlemiştir. Bilvar ise denim kumaşı farklı tekniklerle işleyerek sanatsal objelere dönüştürmüş ve bu malzemenin yalnızca bir giyim unsuru değil, kültürel bir anlatı aracı olabileceğini göstermiştir.

Denim art, bu dönüşümün en önemli yansımalarından biri olarak, yalnızca estetik bir çağrıdan öte, bireysel hikâyeler ve toplumsal eleştirilerle zenginleşen bir ifade biçimi sunmakta ve sanat, moda ve sürdürülebilirlik ekseninde önemli bir malzeme olarak öne çıkmaktadır. Son yıllarda, geri dönüştürülmüş denim projeleri hem bireysel sanatçılar hem de büyük moda markaları tarafından yaygınlaşmış ve çevresel duyarlılığı artıran sanatsal üretim süreçleri geliştirilmiştir (Humbach, 2019: 24). Günümüzde sanatçılar, modacılar ve tasarımcılar, denim kumaşın geri dönüştürülerek farklı bağlamlarda yeniden kullanımına odaklanmaktadır. Geri dönüşüm ve ileri dönüşüm süreçleriyle denim kumaşın yeniden kullanımı, çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunurken, aynı zamanda çağdaş sanatın estetik anlayışını derinleştirmektedir. Ian Berry, Faustine Steinmetz ve Jean Shin gibi sanatçılar, denim kumaşı toplumsal mesajlar iletmek ve sürdürülebilirliği vurgulamak amacıyla kullanırken; Levi's, Stella McCartney ve Patagonia gibi moda markaları ise üretim süreçlerini daha çevreci hale getirmek için sürdürülebilir denim koleksiyonları geliştirmektedir. Denim, bireysel deneyim ile toplumsal hafıza arasında bir köprü kurarak, geçmiş ile geleceği ve gelenek ile yeniliği birleştiren bir platform sunmaktadır.

Sonuç olarak, denim kumaşın çağdaş sanat ve tasarımda sürdürülebilir bir malzeme olarak kullanımı, çevre sorunlarına dikkat çekerken estetik anlayışa yeni boyutlar kazandırmaktadır. Denim art'ın bu bağlamdaki yükselişi, denim kumaşın işlevsel bir malzeme olmanın ötesine geçerek, sanatsal bir dönüşüm ve sürdürülebilirlik aracı olarak görülmesini sağlamıştır.

Bu makale, denim kumaşın sanatsal ve sürdürülebilir tasarım bağlamındaki rolünü daha iyi anlamaya yönelik bir katkı sunmakta ve gelecekteki araştırmalara zemin hazırlamaktadır.

Kaynaklar

Adıbelli, E. (2019). Sosyolojik bileşenler bağlamında enstalasyon sanatı: Chiharu Shiota eserlerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.*

Ban, K. (2020). Eco-Fashion: The Future of Sustainable Clothing. Oxford: Green Press.

Ban, L. (2020). Sustainable solutions for fashion design: Adjusting the fashion design process for a more sustainable industry.

Berry, I. (2017). *Denim realism: Artistic layers.* London: Denim Press.

Berry, I. (2018). Denimu Ian Berry. *Art in Denim - Denim Icons.* Retrieved April 30, 2018, from http://denimu.com/page10.htm

Bilvar, H. (2021). Denim kumaşın sanatta kullanımı: Örnek çalışmalar ve teknik incelemeler. *YÖK Ulusal Tez Merkezi.*

Bilvar, H. (2023). Denim kumaşın sanat malzemesi olarak kullanımına yönelik deneysel yaklaşımlar. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute* (*37*), 106-118. https://doi.org/10.20875/makusobed.1195594

Bode, E. A. (2021). *Vintage narratives in modern fashion design.* New York: Textile and Fashion Studies.

Enes, E., & Binboğa, E. B. (2021). Atık kot giysilerden ileri dönüşüm yöntemi ile sanat eseri oluşturulması: Deniz Sağdıç'ın portre çalışmalarının incelenmesi. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 14*(28), 882–897.

Guerra de la Paz. (2012). Recycled materials in contemporary sculpture. *Miami: Art and Design Journal.*

Humbach, Z. J. (2019). Ian Berry: Works in denim reflect contemporary times. *SAQA Journal, 2019*(4), 22–25.

Paul, J. (2015). Denim: The Fabric of Our Lives. London: Textile Publishing.

Paul, R. (2015). *Denim: Manufacture, finishing and applications.* Elsevier.

Rapoport, L. (2015). Fashion and Sustainability: A Critical Analysis. Chicago: Design Perspectives.

Shin, J. (2020). Altered states: Sculptural expressions through fabric. *Art and Society Quarterly.*

Shiota, C. (2018). *Threads of thought: Textile installations.* Tokyo: Art in Space.

Steinmetz, F. (2016). *Crafting modernity: Handwoven textiles in fashion.* Paris: Couture and Culture.

Szmydke-Cacciapalle, P. (2018). *Making jeans green: Linking sustainability, business and fashion.* Routledge. ISBN: 978-0815391876

Szmydke-Cacciapalle, P. (2018). *Sustainable Fashion and Textiles*. New York: Routledge.

Tufan, M., & İlden, S. (2020). Postmodern sanatta nesnenin görevi. *Journal of Humanities and Tourism Research,* 952–965.

Web Kaynakları

URL 1 (https://www.upcyclist.co.uk/2018/11/ian-berry-recycled-denim-art/), Erişim: 30.12.2024

URL 3 (https://gardenmuseum.org.uk/exhibitions/ian-berry-the-secret-garden/) Erişim: 30.12.2024

URL 4. https://www.ianberry.org/launderette Erişim: 30.12.2024

URL 5. (https://www.ianberry.org/fading-fabric/denim-installation) Erişim: 30.12.2024

URL 6. (http://in-the-shade-of-a-tree.com/project/faustine-steinmetz-ss15-lookbook/) Erişim: 30.12.2024

URL 7. https://www.showstudio.com/projects/faustine_steinmetz_sculpting_denim/image_gallery). Erişim: 30.12.2024

URL 8. (https://www.thecut.com/2017/05/diesel-faustine-steinmetz-london-designer-denim-collection.html) Erişim: 07.01.2025

URL 9: (https://www.thecut.com/2017/05/diesel-faustine-steinmetz-london-designer-denim-collection.html) Erişim: 07.01.2025

URL 10. https://www.thefashionspot.com/style-trends/747553-faustine-steinmetz-diesel/

URL 11. https://sourcingjournal.com/denim/denim-brands/diesels-denim-lab-teams-faustine-steinmetz-eg-96201/ Erişim: 04.01.2025

URL 12. https://www.widewalls.ch/artists/choi-so-young Erişim: 02.01.2025

URL 13. artnet, Erişim: 02.01.2025

URL 14. artnet, Erişim: 02.01.2025

URL 15. https://www.jeanshin.com/alterations Erişim: 24.12.2025

URL 16. https://www.jeanshin.com/cut-outs-and-suspended-seams 15.12.2025

URL 17. https://www.aaa-a.org/events/artist-talk-and-tour-with-jean-shin-at-brooklyn-heights-library

URL 18. https://nuve.com.tr/NHaber/?p=570 26.12.2025

URL 19. Deniz Sağdıç 'Denim Tenim' katalog.

URL 20. Deniz Sağdıç 'Sanat Herkes için' katalog

URL 21. https://www.aa.com.tr/tr/yasam/kullanilmayan-kotlar-ogretim-gorevlisinin-elinde-dekoratif-urunlere-donusuyor/2605409 24.12.2025

İDİL

DENIM AND CREATIVE TRANSFORMATION: THE AESTHETICS OF DENIM IN CONTEMPORARY ART AND SUSTAINABLE DESIGN

Gürdal Bike SEVİNÇLİ

ABSTRACT

Denim fabric, known for its durability and versatility, has become one of the most popular materials in the textile industry. However, the environmental impact of its production processes, characterized by high water consumption and the use of chemicals, has created a need to reevaluate denim fabric within the context of sustainable design and artistic practices. This article explores the aesthetic and environmental contributions of denim through creative transformation processes in sustainable art and design. It examines the innovative and sustainable approaches to denim taken by international artists such as Ian Berry and Faustine Steinmetz, alongside Turkish artists like Deniz Sağdıç and Hande Bilvar. The study focuses on their projects, which not only raise environmental awareness but also create cultural and artistic value. The role of innovative works with denim in delivering aesthetic and societal messages, as well as their contributions to environmental consciousness and cultural impact, is analyzed. The article highlights the artistic and functional dimensions of denim fabric, emphasizing its reuse as an aesthetic medium. In conclusion, it underscores the potential of denim fabric, as a transformable material, to contribute to creating a sustainable future in contemporary art and design. This study aims to contribute to the growing body of research on sustainable design and art practices.

Keywords: Denim, Sustainable Art, Design, Indigo, Contemporary Art